

Asia: HE 130/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta

Lounais-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiirin asiantuntijalausunto

Lähisuhdeväkivallan sovittelu toimii tällä hetkellä varsin hyvin eikä sitä tulisi lopettaa. Sovitteluun ohjautuu nytkin vain sellaisia tapauksia, joissa väkivalta on ollut lievää ja jossa fyysisiä vammoja ei ole välttämättä lainkaan syntynyt tai ne ovat olleet vähäisiä. Usein tilanteeseen voi olla liittynyt äkillinen parisuhteen kriisitilanne, erotilanteeseen liittyvä riita tai mahdollisesti päihteiden käyttöä molempienkin osapuolten taholta. Toisinaan molemmat osapuolet voivat olla sekä epäilyn että asianomistajan asemassa eli kyseessä ei välttämättä ole tilanne, jossa jompikumpi osapuoli olisi selkeästi uhrin asemassa tai varsinkaan millään tavalla alisteisessa asemassa toiseen osapuoleen nähden. Fyysisiä vammoja merkittävämpi seuraus tällaisesta tapahtumasta on usein henkinen järkytys, jota rikosprosessissa ei juurikaan voida käsitellä. Sovittelussa sen sijaan voidaan syventyä väkivaltaan johtaneeseen tapahtumaan ja sen syihin ja seurauksiin kokonaisuutena, jolloin on myös mahdollisuus löytää keinoja kriisin purkamiseen ja vastaavien tilanteiden syntymisen estämiseen.

Poliisilla ja syyttäjällä on hyvät valmiudet tunnistaa niitä lähisuhdeväkivaltaa sisältäviä tapauksia, joita voidaan ohjata sovitteluun. Sovittelussa koulutetut sovitteluohjaajat arvioivat osaltaan, soveltuuko tapaus sovitteluun ja tuleeko sovittelun aikana esiin sellaisia seikkoja, joiden vuoksi sovittelu tulee keskeyttää. Sovittelijat voivat keskeyttää sovittelun, vaikka molemmat osapuolet haluaisivatkin sitä jatkaa, jos käy ilmi, että toisella osapuolella vaikuttaa olevan valta-asema toiseen nähden tai toisen osapuolen voimavarat eivät riitä sovitteluun. Lähisuhdeväkivaltaa sisältävän rikoksen käsittely ei myöskään aina pääty sovitteluun, sillä poliisi tai syyttäjä voi onnistuneesta sovittelusta huolimatta päättää jatkaa asian käsittelyä normaalin rikosprosessin järjestyksessä. Tällöinkin asianosaiset ovat kuitenkin saaneet mahdollisuuden keskustella asiasta, pohtia syitä omalle käytökselleen ja löytää keinoja vastaavien tilanteiden ratkaisemiseen ilman väkivaltaa.

Sovitteluun pääsee Varsinais-Suomessa kahden kuukauden sisällä, kun taas rikosprosessi saattaa kestää pahimmassa tapauksessa useita vuosia. Sovitteluun ei ohjata tapauksia, joissa on kyseessä vakava tai toistuva väkivalta. Rikosasian asianosaisilla on mahdollisuus saada oikeudellista neuvontaa ja tukea sovitteluun liittyen esimerkiksi oikeusaputoimistoista. Lisäksi tulee ottaa huomioon, että rikosprosessissa ei aina kuitenkaan löydy riittävää näyttöä syytteen tueksi

ja lopputulos on silloin asianomistajan kannalta huomattavasti huonompi kuin jos asia olisi käsitelty sovittelussa. Myös lähisuhdeväkivaltaa koskevan asian tuomioistuinkäsittelyn yhteydessä voi esiintyä toiseen asianosaiseen kohdistuvaa painostusta ja uhkailua, käytännössä tätä on tapahtunut erityisesti ulkomaalaistaustaisten henkilöiden kohdalla. Sovittelumahdollisuuden poistuminen ei siten takaa uhriin kohdistuvan painostuksen ja uhkailun estymistä.

Lähisuhdeväkivallan ymmärretään usein virheellisesti käsittävän lähinnä naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Lähisuhdeväkivalta voi kuitenkin kohdistua myös miehiin eikä se läheskään aina ole pelkästään parisuhteeseen liittyvää väkivaltaa; lähisuhdeväkivalta voi kohdistua esimerkiksi henkilön vanhempiin tai sisaruksiin. Rikosprosessi saattaa tällaisessa tilanteessa johtaa siihen, että ongelmat kärjistyvät sen sijaan, että niihin olisi sovittelussa voitu puuttua ja asianosaiset ohjata tarvitsemiinsa palveluihin.

Lähisuhdeväkivallan estämiseksi on sovittelun keinoin tehty pitkäjänteisesti työtä jo vuosia. Sovittelun loppuminen merkitsisi sitä, ettei lähisuhdeväkivallan taustalla olevia syitä enää selvitettäisi eikä osapuolille tarjottaisi puolueettoman sovittelijan tuella tapahtuvaa mahdollisuutta asian selvittämiseen ja tilanteen korjaamiseen. Tarvittaessa asianosaiset on voitu ohjata sovittelusta terapeutin ammattiavun tai heidän tarvitsemansa muun palvelun piiriin; sovittelun loppuessa myös tämä palveluohjaus päättyisi. Lähisuhdeväkivallan sovittelun lopettamisen sijasta sovittelutoimintaa tulisi kehittää yhtenäistämällä sovitteluun ohjaamisen kriteereitä sekä lisäämällä lähisuhdeväkivallan sovitteluun liittyvää koulutusta ja ohjeistusta.

Turussa, 9.10.2024

Oili Aalto

julkinen oikeusavustaja, asianajaja, tiimiesimies

Varsinais-Suomen oikeusaputoimisto/ Lounais-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri